

сутність, функції, реалізація. – Донецьк: ТОВ “КІТІС”, 1999. – С. 71-74.

8. Лікарчук І. Проблема профілізації навчання в старшій школі та шляхи її розв'язування // Директор школи. – 2003. – № 20

Кода С.В. Организация профильного обучения в условиях реформирования образования.

В статье отображены организационные и методические аспекты подготовки учителя к организации профильного обучения старшеклассников. Предложены основные формы и методы организации подготовки учителя к инновационным формам осуществления дифференцированного подхода в условиях профильного обучения старшеклассников.

Koda S. The Organization of Profile Education in the Process of Educational Reforming.

This article is devoted to the problem of the realization of profile education. The author determines the main characteristics and specific factors of the educational process in schools of Ukraine.

УДК 37.035.6.

Коркішко О.Г., Саяпіна С.А.

Слов'янський державний
педагогічний університет

ПОЛІТІНФОРМАЦІЯ ЯК МЕТОД ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

Стаття присвячена актуальній проблемі сьогодення – вихованню патріотичних почуттів у учнівської молоді. Розглянуто основні положення та подано практичні рекомендації щодо проведення політінформацій як методу позаурочної діяльності. Визначено її мету, завдання, орієнтований зміст.

Актуальність проблеми. Сучасні тенденції розвитку України як демократично-правової держави висувають на перше місце проблему національного, громадянського і патріотичного виховання й як якостей суспільства, й як якостей особистості. Перед українською школою як соціальним інститутом поставлено завдання – виховати громадянина-патріота, найвищою чеснотою якого була б любов до Батьківщини та свого народу. На виконання цієї мети має бути спрямований весь уклад школи, громадських організацій, суспільства в цілому, весь навчально-виховний процес – все, що сприяє перетворенню молоді людини на громадянина.

Однак в силу різних як об'єктивних, так і суб'єктивних обставин стан патріотичного виховання учнівської молоді поки що залишається незадовільним. У значній частини учнівської молоді сформувалися нігілізм,

зневага до держави та державних проблем, песимізм і пасивність в їх розв'язанні.

Провідною проблемою української психолого-педагогічної науки є розробка методологічних засад формування особистості учнів загальноосвітньої школи. Патріотичне виховання сучасного школяра серед різноманітних теоретичних підходів у вирішенні цього питання займає одне з головних місць. В умовах становлення української держави патріотичному вихованню належить пріоритетна роль. Про це свідчать державні документи: Указ президента „Про заходи щодо розвитку духовності, захисту моралі та формування здорового способу життя громадян”, „Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української держави”, „Концепція патріотичного виховання учнівської молоді” тощо.

Успішність розв'язання цієї проблеми залежить від термінового перегляду навчальних і виховних програм загальноосвітньої школи та позашкільних закладів освіти, взаємовідносин школи та сім'ї, пошуку нових, досконаліх методів і механізмів патріотичного виховання. Однак реалізація такого важливого соціального завдання ускладнюється тим, що традиційний підхід до виховання особистості через систему спільних зусиль школи, сім'ї та суспільства не завжди є ефективним. Більше того, дослідники констатують, що в системі виховання молоді не існує обґрунтованої програми впливу на особистість із метою розвитку патріотичних почуттів.

Проблема патріотичного виховання завжди привертала до себе увагу філософів, педагогів і психологів. Ще стародавні мислителі (Конфуцій, Сократ, Платон, Демокріт, Аристотель та інші) висвітлювали суть патріотичного виховання, розглядали шляхи і методи його реалізації. Вже в ті часи молодь вчили любити рідну землю, цінувати мову, поважати традиції та культуру. Давньокитайський мислитель Конфуцій у філософсько-етичному вченні підкреслював, що виховання патріотизму має зводитися до знання історії свого народу та дотримання його звичаїв, тобто повага до старших за віком та соціальним становищем, шанування предків [3, с.112].

Ці ідеї знайшли свій подальший розвиток у працях багатьох філософів, психологів і педагогів (Д.Локка, Ж-Ж.Руссо, Й.Песталоцці, І.Гербарта, А.Дістервега та ін.). Так І.Гербарт наголошував на тому, що виховання патріотизму як елементу моральності має ґрунтуватися на ідеях добра і справедливості, внутрішньої свободи. Виховання на основі таких ідей допоможе виховати людину, яка завжди стоятиме на варті існуючого державно-політичного устрою країни [1, с.171].

Вагомим внеском у визначення методологічних основ досліджуваної проблеми є погляди та ідеї відомих українських педагогів, письменників і державних діячів (Г.Сковороди, О.Духновича, І.Огієнка, Б.Грінченка, Т.Шевченка, І.Франка, К.Ушинського, С.Русової, А.Макаренка, Г.Ващенко, В.Сухомлинського та ін.). Український педагог В.Сухомлинський прагнув прищепити любов до родини, рідного краю, природи – „малої” Батьківщини, де людина народилася і пізнала навколишній світ. „Той, хто забув колиску, з якої піднявся, щоб піти по землі, хто байдужий до матері, що вигодувала та

виховала його, нездатен пережити високі патріотичні почуття” – писав В.Сухомлинський [4, с.146].

Важливу допомогу в процесі теоретичного усвідомлення нових тенденцій у вітчизняній педагогічній науці надало вивчення робіт О.Вишневецького, О.Губко, П.Кононенка, В.Кузя, Ю.Руденка, М.Стельмаховича, Б.Ступарика, Б.Чижевського, К.Чорної, П.Щербаня, які в основу патріотичного виховання ставлять національну свідомість та наголошують на усвідомленні безперечної цінності Батьківщини.

В останні роки, у педагогічній літературі, посилилась увага до питань виховання в позаурочній діяльності. Науковці (С.Баранов, Л.Болотіна, В.Лозова, Н.Мойсеюк, Г.Пустовіт, В.Кукушин, Н.Косарева, Л.Крицька, О.Кобрій, Я.Гнутель, В.Сластьонін, Т.Сущенко, Г.Троцько, М.Фіцула) визначають позаурочну діяльність загальними термінами – „позаурочна”, „позакласна”, „позанавчальна” виховна робота. На їхню думку, позаурочна діяльність є важливим засобом виховання школярів і дає можливість задовольнити інтереси, нахили дітей, сприяє розвитку творчих здібностей. Однак безсистемне і нецілеспрямоване виховання не дасть бажаних результатів.

Метою даної публікації є завдання охарактеризувати політінформацію як метод виховання та показати її місце у позаурочній діяльності сучасної школи. Визначити значення та ефективність політінформації у вихованні патріотизму учнів загальноосвітньої школи.

У процесі вирішення завдань патріотичного виховання учнів підвищується значення спільної діяльності педагогічного колективу школи, сім'ї, суспільства. Ці зв'язки необхідно зміцнювати. Життя доводить, що ні школа, ні сім'я, ні суспільство окремо не зможуть забезпечити цілісність і невідривність патріотичного виховання школярів.

До патріотичного виховання учнівської молоді необхідно залучати людей, які вміють словом і ділом, особистим прикладом виховати у школярів любов до свого народу та Батьківщини. (Наприклад, зустрічі з людьми, які всім своїм життям довели, що вони справжні патріоти – ветерани війни, праці, спорту, мистецтва, просто чесні, відповідальні люди).

Важливою формою патріотичного виховання школярів має стати політінформація. Назви можуть бути різні „Новини”, „Події тижня”, „Життя Батьківщини”, „Вісті України”. На наш погляд, її треба відновити у школі. Сьогодні ця форма роботи залишилась, на жаль, поза увагою.

Мета політінформації – своєчасне та кваліфіковане роз'яснення учням наукових, економічних та інших подій, що виникають у процесі життєдіяльності.

Завдання політінформації:

1. Закріплення, збагачення і поглиблення знань, застосування їх на практиці.
2. Розширення загальноосвітнього кругозору учнів, формування наукового світогляду, вироблення умінь і навичок.
3. Формування інтересів до різних галузей науки, техніки, мистецтва, спорту, виявлення і розвиток індивідуальних здібностей і нахилів.

4. Поширення виховного впливу на учнів у різних напрямках виховання.

Зміст:

На нашу думку, зміст патріотичного виховання політінформацій розкривають такі розділи: державний, соціальний та родинний [2, с. 73].

Державний розділ складають: уявлення про українську державу; про рідний край (село, селище, місто); розуміння сутності обов'язку перед Батьківщиною, громадської активності; поняття про захист честі й гідності Батьківщини, гордість за свою країну; розуміння моральної суті основних громадянських прав та обов'язків, визначених у державних документах України; високий рівень національної самосвідомості; шанобливе ставлення до Збройних Сил, бажання стати до їхніх лав; розуміння величі українського народу як основи непорушності держави.

Соціальний розділ передбачає: розвиток інтересу до історії рідного краю, героїчного минулого країни, до життя прославлених земляків; знайомство з діяльністю дитячих громадських організацій; виявлення потреби охороняти історичні пам'ятки, зберігати матеріальні цінності Вітчизни; вміння виявляти волю, доброзичливість, правдивість, наполегливість, самостійність, творчу активність, відповідальність у навчанні та праці; нетерпиме ставлення до порушників закону, до аморальних вчинків; дбайливе ставлення до національних багатств, рідної природи; розуміння значення праці батьків та українського народу; готовність виконувати громадські обов'язки.

Родинний розділ, як підтверджують результати нашого дослідження, насамперед спрямований на виховання любові до батьків, чемного ставлення до старших у сім'ї, вчителів, ветеранів війни; пошану до пращурів, до героїв Батьківщини, знання місць знаходження могил та пам'ятників, догляд за ними; знання переказів, легенд, повір'їв, народних пісень; знайомство з народним мистецтвом; пошана до народних і релігійних традицій, звичаїв, національних і родинних свят та дотримання їх.

Зазначимо, що у виховній практиці всі розділи знаходяться в тісному взаємозв'язку, залежать один від одного. І за цієї умови утворюють систематичність, цілісність, національну спрямованість патріотичного виховання.

Принципи організації:

- добровільна участь у них учнів;
- суспільна спрямованість;
- ініціатива і самодіяльність учнів;
- розвиток винахідливості, творчості;
- взаємодія різних форм і видів тощо.

Вибір інформації, щодо організації патріотичного виховання, вимагає дотримання загальнодидактичних критеріїв:

- необхідність створення цілісного уявлення учнів про предмет повідомлення;
- наступність в ознайомленні учнів із елементами знань;
- доступність інформації для школярів, її практична спрямованість;
- цікавість та емоційна насиченість.

План політінформації:

1. Обґрунтування вчителем теми як життєво важливої.
2. Формування запитань, які спонукали б до розмови.
3. Спрямування, вчителем розмови у правильному напрямку.
4. Залучення учнів до оцінки подій, вчинків, явищ суспільного життя і

на цій основі формування у них ставлення до оточуючої дійсності, до своїх обов'язків.

5. Підсумки (вихователь узагальнює виступи, допомагає дітям зробити висновки).

Правила поведінки під час політінформації такі:

- вільний обмін думками;
- всі проявляють активність, у суперечці всі рівні;
- головне – факти, логіка, доказовість;
- розмови на місті та жарти забороняються тощо.

Під час політінформації вчителі й вихователі в доступній формі розповідають про події, що відбуваються в нашій країні, про досягнення науки й техніки, медицини, сільськогосподарського виробництва. Особливе місце займають повідомлення про досягнення українського народу, в тому числі про людей свого міста, села, району. Вся система інформування школярів має бути спрямована на виховання в них громадянського бачення світу, знання життя країни, формування політичної культури. Проводячи таку роботу, важливо формувати у дитини особисте ставлення до подій, хвилювання її за долю майбутніх поколінь, за долю співвітчизників.

Навчити школяра працювати з пресою, використовувати цей матеріал під час проведення політінформацій – завдання вчителів, вихователів, батьків.

Політінформацію рекомендуємо проводити у формі коротеньких повідомлень про основні події життя України та країн ближнього та дальнього зарубіжжя. Такі повідомлення можуть тривати не більше 5 - 20 хвилин.

Виділяють оглядову, тематичну й оперативну політінформації.

Оглядова політінформація - це коротке популярне повідомлення про найважливіші події в галузі науки, культури, техніки, що хвилюють нашу державу, світ.

Вона дає оцінку найбільш важливим подіям за тиждень, місяць, які відбуваються в житті країни, хвилюють світ.

Тематична політінформація – це ґрунтовне висвітлення якоїсь значної події. Така політінформація поглиблює знання учнів із актуальних питань політичного, економічного, культурного й наукового життя нашої країни, світу.

Оперативна політінформація – це термінове, коротке повідомлення про найважливіші події сьогодення, що хвилюють учнів.

При проведенні політінформації важливо враховувати:

- підбір важливих для школярів повідомлень, які б хвилювали їх, спонукали їх до відвертої розмови;
- вмиле ведення розмови, зіткнення різних думок;
- відвертість – до кінця, ніяких замовчувань і заборон;
- вміння виражати свої думки, не ображаючи товаришів;

– важливо досягти не певних і кінцевих висновків, а домогтися аналізу школярами інформації, вміння захищати свої погляди, переконувати в них інших.

Під час проведення політінформації можна організувати читання статей із газет, журналів. Деякі статті можна порекомендувати доповнити.

Рекомендуємо завжди робити інформацію про життя свого села, міста, району, області. Для цього школярі мають постійно читати міську газету, слухати передачі міського радіо та телебачення. Варто ніколи не забувати: Батьківщина починається з того, що нас оточує. А оточують нас люди, їх вчинки. Ось чому так важливо навчити дітей бачити навколишній світ, людей, що живуть біля нас, усвідомлювати їх вчинки.

Систематичне проведення політінформацій сприятиме патріотичному та громадянському вихованню дітей, привчить їх до читання дитячої преси і тим самим залучатиме до суспільного життя своєї країни.

Виховання патріотизму має бути стрижнем усієї навчально-виховної роботи, оскільки ми повинні виховати особистість, яка має почуття гордості за свою державу, сумлінно виконує громадські обов'язки, усвідомлює соціальні проблеми Батьківщини та українського народу, любить рідних та близьких людей. Без цього людина немає обличчя, вона втрачає себе.

Український патріотизм повинен стати провідною виховною ідеєю сучасної школи, що реалізується в урочній та в позаурочній діяльності.

У цілому проведення політінформацій дає дітям можливість зацікавитися життям своєї Батьківщини, міста, школи, родини, відчувати власну відповідальність за все, що відбувається навколо, сформуванню об'єктивну оцінку подій, активно цікавитися історією та завдяки цьому любити, шанувати, берегти свою Вітчизну, рідний край, родину.

Робимо висновок про те, що політінформація сприяє формуванню в учнів умінь і навичок моральної поведінки, оволодіння загальнолюдськими й національними морально-духовними цінностями. Цікаво проведена політінформація, добре підібраний ілюстрований матеріал, виразне слово вчителя – впливають на душу і серце школяра, викликають бажання стати кращим.

У подальшому дослідженні перевіримо ефективність політінформацій у поєднанні з іншими формами виховання молодших школярів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Герbart И.Ф. Избранные педагогические сочинения. – Т.1. – М.: Учпедгиз, 1940. – С. 148 – 179.
2. Коркішко О.Г. Патріотичне виховання молодших школярів: Методичні рекомендації вчителям початкових класів, вихователям груп подовженого дня, організаторам виховної роботи //За загальною редакцією професора Сипченка В.І. – Слов'янськ. Видавничий центр СДПУ. 2002 – 38 с.
3. Мала енциклопедія державознавства/ НАН України. Ін-т держави і права ім.В.М.Корецького. – К.: Довіра: Генеза, 1996. – 942 с.
4. Сухомлинский В.А. Проблемы воспитания всесторонне развитой личности //Избр. произведения: В 5-ти т. – К.: Рад. школа, 1979. – Т.1. – С. 59–218.

Коркишко Е.Г., Саяпина С.А. Политинформация как метод воспитания патриотических чувств младших школьников.

Статья посвящена актуальной проблеме современности – воспитанию патриотических чувств у школьников. Рассмотрены основные положения и поданы практические рекомендации относительно проведения политинформаций как метода внеурочной деятельности. Определены ее цели, задание, содержание.

Korkishko H. Sayapina S. Political information as a method of upbringing patriotic awareness in junior schoolchildren.

The article is devoted to the actual problem of modern age – the upbringing of patriotic awareness in junior schoolchildren. The main positions are considered, and practical recommendations regarding carrying out political information as a means of out-of-class activities are given. Its purposes, aims and content are defined in the article.

УДК 37.018.4

Коростіль Л.А.

Сумський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти

САМООСВІТА ОСОБИСТОСТІ ЯК СОЦІАЛЬНЕ ТА ПЕДАГОГІЧНЕ ЯВИЩЕ

У статті проаналізовано основні етапи становлення та розвитку поняття «самоосвіта особистості» як соціокультурного явища. Зроблено висновок про те, що самоосвіта є педагогічним явищем, яке модифікується в поняття «самоосвіта школяра».

Актуальність проблеми. В умовах динамічного інформаційно-технологічного суспільства заактуальним стає вислів Н. Ротшильда «Хто володіє інформацією, той володіє світом», а отже «...залишитись нарівні з навколишнім світом можна лише завдяки самоосвіті» [2, 61].

Сьогодні доволі увиразнює соціальну і педагогічну роль самоосвіти особистості. У цьому контексті і була визначена **мета нашого дослідження**, що спрямована на вивчення впливу соціальних і педагогічних явищ на дане поняття.

Аналіз психолого-педагогічної, соціологічної та довідникової літератури свідчить про різноманітне трактування і розуміння поняття «самоосвіта особистості»:

1. Освіта, що набувається в процесі самостійної роботи, без проходження системного курсу навчання в стаціонарному навчальному закладі (Є. Ширшов);
2. Потреба в безперервній освітній діяльності, форма перекваліфікації (Г. Наливайко, Н. Терещенко);